

Ayrıntılar

ozlem.ikinci@tubitak.gov.tr

Dişler

Vücudumuzun en önemli parçalarından biri olan dişlerimiz sindirimin başlangıç noktası. Genellikle dayanılmaz bir diş ağrısıyla hatırladığımız dişlerimiz ve diş sağlığı vücut bütünlüğü açısından büyük önem taşıyor ve önemli pek çok hastalıkla ilişkilendiriliyor. Bunlar aslında toplumda dişler hakkında yaygın olarak bilinenler. Dişler hakkında az bilinen, ilginç detaylar ise bu ay **Ayrıntılar** köşemizde.

! Diş minesini insan vücudundaki en sert maddedir.

! Diş minesinde çiğneme stresinin yayıldığı ve çiğnemeye yardımcı küçük çatlaklar vardır. Uzay mühendisleri, bu özellikten ilham alarak daha güçlü uzay araçları geliştirmeye çalışıyor.

! Ağızda doğal olarak bulunan bakteriler ürettikleri asit nedeniyle diş minelerindeki kalsiyum ve fosfatı uzaklaştırır ve böylece çürüklere neden olur.

! Bu asitler aslında kişinin yediği besinlerdeki şekeri bakterilerin kullanması sonucu ortaya çıkan yan ürünlerdir.

! Florür diş minesinden mineral kaybını önleyerek diş çürüklerini engeller ve tükürükten kalsiyumun ve fosfatın geri emilimini sağlar.

! 1945 yılında ABD, Michigan'daki Grand Rapids şehrinde bir ilk gerçekleştirildi ve şehrin su şebekesine florür eklendi.

! Florida Üniversitesi'nden onursal ağız biyolojisi profesörü Jeffrey Hillman daha az asit üreten, genetiği değiştirilmiş *Streptococcus mutans* ağız bakterilerini insanda denemeye başladı.

! Bu tür aynı zamanda diğer *S. mutans* türlerini öldüren antibiyotik ürettiğinden ağız florasında baskın hale geliyor.

! Yale ve New York üniversitelerinden araştırmacıların yaptığı çalışmalara göre daha çok çocuk doğuran kadınların dişlerini kaybetme olasılığı daha yüksek.

! Çünkü hamile kadınların dokuları hormonlarındaki değişim nedeniyle zarar görmeye daha duyarlı, bu yüzden de dişeti iltihabının görülme olasılığı daha yüksek.

! 18. yüzyılda, İngiltere'de zengin kadınların üst sınıflar arasında popüler olan diş nakli yaptırmış olabilecekleri düşünülüyor.

! Ancak bu operasyonlar genellikle başarısız olmuş üstelik nakledilen dişler genellikle mikrobik bir hastalık olan frengi taşıyormuş.

! Norveç'te kurulan MoBaTann isimli diş biyobankası toplayacakları 100.000 süt dişi ile kirlilik ve hastalıklar arasındaki ilişki ile ilgili araştırmalar yapmayı planlıyor.

! Dişler her zaman olmaları gerektiği yerde bulunmayabilir. Teratom denilen kistlerde diş hatta bazen saç, kemik ya da başka dokuların çıktığı görülüyor.

! Tarihteki en eski dişlerin 500 milyon yıl önce çenesiz balıkların boğazında ortaya çıktığı biliniyor. Bu dişleri aynı ağızdaki dişler gibi besinleri çiğnemekle görevliydi.

! Günümüzde de bazı balık türlerinin boğazında dişler bulunabiliyor. Doğu Afrika'nın Malawi Gölü'ndeki *cichlid* denilen balıklarda olduğu gibi.

! Tennessee ve Georgia'daki bilim insanları bu balık türüyle ilgili yaptıkları çalışmada hayvanlar âleminde bütün dişlerin oluşmasını düzenleyen gen gruplarını tanımladılar. Bu keşif insan dişi üzerine yapılacak araştırmalara katkı sağlayacak.

! Korneanın zarar görmesi sonucunda oluşan görme kaybını tedavi etmek için diş kullanılmasına "osteodonto-keratoprosthesis" deniyor. Bu yöntemde çekilen dişin ortası lens yerleştirmek için oyuluyor ardından yanak ve diş dokusuyla beraber diş göze naklediliyor.

! Her 2000 bebekten biri dişleriyle doğuyor, ilk diş hekimi randevusu da doğduktan birkaç gün sonra oluyor. Doğuştan var olan zayıf köklü bu dişler genellikle alt çenede gelişiyor. Anne sütüyle beslenme sırasında yaşanabilecek ya da kaza ile diş yutma gibi problemleri önlemek için bu dişler çekiliyor.

! Ortalama yaşam süresine sahip bir kişi yaşadığı sürede neredeyse 380.000 litre tükürük üretiyor, tükürük dişlerin doğal temizliğini yapıyor. Ancak tükürük üretimi zamanla azalıyor, bu nedenle yaşlı kişilerin diş hastalıklarına yakalanma riski daha çok artıyor.

! Bazı durumlarda çocuklarda süt dişleri dökülmez, kalıcı dişler çıkmaz. Bu durumlarda güçsüz süt dişlerinin çekilmesi ve yerine güçlü diş implantı yapılması gerekebilir.

